

Referat från:

IFN Stockholm Conference in Vaxholm 22–23 May: **Family, Children and Work**

Anna Sjögren, IFN och IFAU

Under två intensiva dagar träffades familjeekonomerna från Nordamerika och Europa i vår vackra Vaxholm för att presentera och diskutera nya forskningsresultat och idéer på temat Family Children and Work. En viktig insikt som nobelpristagaren Gary Becker lyfte fram i *A Treatise on the Family* (1981) är att individers beslut vad gäller familjebildning och barn inte bara påverkas av ekonomiska avväganden, men att dessa beslut också är av stor betydelse för hur en ekonomi fungerar och dess förmåga att generera välstånd. Under konferensdagarna berördes flera exempel från skilda delar av världen på hur familj och barn påverkar arbetslivet och på hur politik och institutioner påverkar barn, familjer och samhället som helhet. I konferensens första paper visade Imran Rasul från UCL att det inte bara är den närmsta kärnfamiljen som betyder något. Med data från ett riktat skolpengsexperiment i Mexiko finner Imran att närhet till ett familjenätverk inom vilket man kan låna och dela med sig av resurser kan vara betydelsefullt för fattiga familjers möjligheter att låta sina barn gå kvar i skolan.

Patricia Cortes från Chicago gav i sin uppsats ”Cheap Maids and Nannies” nytt bränsle åt den svenska pigdebatten genom att lyfta fram ett nytt perspektiv på vad vi kan vänta för konsekvenser av ökad arbetskraftsinvandring. I sin uppsats visar hon att invandringen av lågutbildad arbetskraft till USA under 80 och 90-talen, genom att sätta press på priserna på hushållsnära tjänster, innebär att de högutbildade amerikanska kvinnorna i större utsträckning kunde satsa på toppkarriärer som kräver långa arbetsveckor. Effekten var störst på kvinnor med små barn vilket tyder på att just tillgång till flexibel och billig barnomsorg har betydelse för kvinnors karriärbeslut.

Men är det inte skadligt för barnen om föräldrarna (läs: mamman) satsar på sin karriär i stället för att vara hemma? Kevin Milligan från University of British Columbia gav vissa

lugnande besked. I en studie av vad som hände med barnen när kanadensiska kvinnor till följd av en föräldraledighetsreform började stanna hemma betydligt längre med sina barn finner författaren inte några positiva eller negativa effekter på barnens psykosociala utveckling – trots att man vet att reformen innebar att betydligt fler barn ammadades längre. En möjlig förklaring till avsaknaden av positiva effekter av mer tid med mamma är att den omsorg barnen vars mödrar började jobba tidigt före reformen fick var av hög kvalitet. Att barnomsorgskvalitet är viktigt tyder också studien som presenterades av Marianne Simonsen på. Hon jämför olika sorters barnomsorg i Danmark och konstaterar att barn i förskola utvecklas lika väl som barn som är hemma med mamma (eller pappa). Däremot finner hon att familjedaghem tycks fungera sämre, i synnerhet för pojkar med lågutbildade föräldrar. Oavsett omsorgsform är det dock inte bra med riktigt långa dagar.

Barnomsorg har dock inte bara potentiella effekter på barnens utveckling.

Barnomsorgskostnader utgör en del av kostnaden som förknippas med att skaffa barn. I en studie av den svenska maxtaxereformen 2002, som presenterades av undertecknad, visas att barnomsorgskostnader faktiskt påverkar beslutet att skaffa fler barn och att ca hälften av den ökning i barnafödandet för hushåll med barn i förskoleålder som ägde rum i början av tjugohundratalet kan förklaras av de lägre taxorna. I och med att även äldre mammor och stora familjer påverkades kan man dra slutsatsen att totala fertiliteten ökade och att det inte endast handlar om att familjer passade på att få de barn de ändå hade planerat fast med tätare intervall.

Det blev alltså fler barn per familj. Allt sedan Gary Becker fick oss ekonomer att förstå hur ökat välstånd kan vara förenligt med att föräldrar väljer att få färre barn som resultatet av att föräldrarna, när de får möjlighet, väljer kvalitet framför kvantitet, har vi ekonomer försökt att finna bevis för att föräldrar gör denna avvägning och att större syskonskaror därför skulle innebära att det går sämre i livet. Genom att studera effekten av familjestorlek på de äldre barnen i familjer där slumpen – i form av tvillingfödslar och enkönade syskonskaror - kan sägas ha avgjort att de fått ytterligare syskon visar Analía Schlosser att man får söka med ljus och lykta efter negativa effekter av att ha många

syskon, med undantag för att storsystrar med många småsyskon, på gott och ont, snabbare gifter sig och skaffar barn.

Så även om storleken på syskonskaran enligt Schlosser inte tycks spela någon större roll, argumenterade Per Pettersson Lidbom för att avståndet mellan syskon kan vara av betydelse. När försäkringskassan i Sverige förändrade reglerna för att behålla sin sjukpenningsgrundande inkomst vid föräldraledighet blev resultatet att syskon föddes med tätare intervall vilket tycks ha fått negativa konsekvenser på de äldre syskonens skolprestationer.

Den typ av ”snabbhetspremie” som finns inbyggd i de svenska föräldraledighetsreglerna finns också i Österrike. I Österrike har man, liksom i Sverige, successivt ökat på rätten till föräldraledighet. Som längst hade Österrikiska familjer (mammor) möjlighet att vara hemma i två år med (låg) ersättning och rätt att återgå till sitt gamla arbete. Under nittiotalskrisen kortades tiden dock ned till arton månader. Rafael Lalive presenterade en studie av hur dessa regler påverkat österrikiska mammors återinträde på arbetsmarknaden. Tydligt är att många mammor väljer att vara hemma maximal tid och det visar dig att ju längre rätten till ledighet varar, desto färre mödrar är det som återinträder på arbetsmarknaden efter att rätten till ledighet gått ut. Bland dem som återgår tycks det dock inte finnas några större negativa konsekvenser på löner. Till viss del kan avsaknaden av negativ löneeffekt sannolikt förklaras av att det var de mödrar som hade svagast anknytning till arbetsmarknaden som blev kvar hemma till följd av den långa föräldraledigheten.

Medan vi européer diskuterar arbetsmarknadseffekter av långa delvis betalda föräldraledigheter visade Christopher Ruhm från North Carolina att en stor del av de amerikanska mördarna återgår till arbetet efter barnafödande långt innan den sedan 1993 lagstadgade 12 veckors obetalda ledigheten gått ut. En viktig förklaring är sannolikt att många små arbetsplatser är undantagna och att lågutbildade och lågbetalda mödrar inte har råd eller törs vara borta från sitt arbete. Lagstiftningen innebar dock att

ledighetsuttagen ökade både bland mammor och pappor, för de senare från en obefintlig nivå.

Gemensamt för många av konferensens uppsatser var att de utnyttjar förändringar i lagstiftning och politik som i ett slag leder till förändrade beteenden för att identifiera effekter på barns och föräldrars utfall av dessa beteenden. Libertad Gonzalez undersökte på detta sätt hur legalisering av skilsmässor i Irland påverkat makars sparbeteende. Studien visade dock på hur svårt det är att dra långtgående slutsatser om effekter av reformer som påverkar alla och att särskilja effekten av en reform från andra trendmässiga förändringar i de beteenden och utfall man vill studera. Det fanns onekligen en hel del annat som hände i Irland under den studerade perioden att det är svårt att identifiera ett kausalt samband.

I sin exposé över de långsiktiga trenderna i amerikans familjebildning gjorde Betsey Stevenson inget anspråk på att identifiera kausala samband utan avsåg istället att etablera fakta i syfte att vederlägga tvärsäkra uttalanden om äktenskapet som borttynande institution med fäste endast bland högutbildade. Bilden av att giftermål senareläggs blev tydlig och Betsey argumenterade för att vad vi ser är ett skift bort från det specialiserade äktenskapet till ett äktenskap drivet av konsumtionsgemenskap.

Konferensens sista uppsats presenterades av Lena Edlund från Columbia University och belyste en möjlig koppling mellan äktenskapsmarknaden och graden av kriminalitet i ett samhälle. Lena visade hur enbarnspolitiken i Kina inneburit att det uppstått ett överskott av unga män och argumenterade för att dessa har obefintliga chanser att etablera ett lugnt och civiliserande familjeliv, vilket bidragit till den ökande kriminaliteten i det kinesiska samhället.

Vad blev då kontentan av dessa två dagar? Anders Björklund, Christopher Ruhm och Justin Wolfers bidrog med varsin sammanfattning av intryck och lärdomar. Tydligt är att studier av individers beslut rörande familj och barnafödande kan bidra med insikter som berör både den enskildes välfärd, samhällets funktionssätt och makroekonomiska

förhållanden. Anders Björklund lyfte fram betydelsen av högkvalitativa data för att vi ska kunna fortsätta att ställa och besvara viktiga samhällsfrågor. Anders betonade också det absurda i att Sverige som tillhör världseliten i registerdatalogin och som har en storskalig politik riktad mot barns välbefinnande och lärande inte för några register över hur det går för barnen förrän de gått ut grundskolan.

Christopher Ruhm gladdes åt hur den mer globaliserade och integrerade marknaden för kunskap och forskning bidragit till att höja kvaliteten i forskningen och att denna konferens som samlade ekonomer från ett flertal länder vittnade om detta.

Slutligen funderade Justin Wolfers över om familjeekonomins moder och fader skulle vara stolta över sina barn efter dessa två dagar. Vår moder, *feminist economics*, skulle tveklöst vara stolt över hur forskning inom fältet flyter in i mittfåran av den nationalekonomiska forskningen. Att insikten om att frågor som rör mäns, kvinnors, barns – familjers – beslut och välfärd är betydelsefulla för det privata näringslivet och för samhället som helhet nu finns även utan för kretsen av närmast sörjande vittnar det faktum att IFN organiserar en konferens på temat *Family, Children and Work* med finansiellt stöd från Jan Wallanders, Tom Hedelius och Tore Browaldhs Stiftelser.

Justin oroade sig dock för vad fältets fader, Gary Becker, egentligen tycker att våra precisa och välidentifierade svar på inte alltid teoretiskt välgrundade frågor och hypoteser egentligen säger om de viktiga frågorna. Kanske behöver vi inventera vilka frågor som är viktiga idag och uppdatera de teorier om familjen som Gary Becker lade fram baserade på samhället och familjen som de såg ut i mitten av förra seklet. Troligen skulle vi bli avsevärt klokare om vi med hjälp av god teori nu höjde ambitionen och sökte avslöja och förstå de underliggande mekanismer och processer som genererar de högkvalitativa data vars mönster vi med förfinade ekonometriska metoder idag kan mäta och väga med hög precision.

Referenser

Angelucci, Manuela, Giacomo de Giorgi, Marcos A. Rangel and Imran Rasul (2008), “Family Networks and School Enrolment: Evidence from a Randomized Social Experiment”, mimeo University College London.

Angrist, Joshua, Victor Lavy och Analía Schlosser (2008), “Multiple Experiments for the Causal Link between the Quantity and Quality of Children”, mimeo, University of Tel Aviv.

Baker, Michael and Kevin Milligan (2008), “Evidence from Maternity Leave Expansions of the Impact of Maternal Care on Early Child Development”, mimeo: University of British Columbia.

Becker, Gary, (1981), *A Treatise on the Family*, Chicago: University of Chicago Press.

Cortes, Patricia and Jose Tessada (2008), “Cheap Maids and Nannies: How Low-skilled Immigration is Changing the Labor Supply of High-skilled American Women”, mmeo University of Chicago.

Datta Gupta, Nabanita och Marianne Simonsen (2008), Non-cognitive Child Outcomes and Universal High Quality Child Care, University of Aarhus.

Edlund, Lena, Hongbin Li, Junjian Yi och Junsen Zhang (2008), “Sex Ratios and Crime: Evidence from China’s One-child Policy”, mimeo, Columbia University.

Eva Mörk, Anna Sjögren och Helena Svaleryd (2008), “Reduced Child Care Fees Bring More Babies”, mimeo, IFN och IFAU.

González, Libertad och Berkay Özcan (2008), “The Risk of Divorce and Household Saving Behavior”, mimeo, University Pompeu Fabra.

Han, Wen-Jui, Christopher Ruhm och Jane Waldfogel (2008), “Parental Leave Policies and Parents' Employment and Leave-Taking”, mimeo, University of North Carolina.

Isen, Adam och Betsey Stevenson (2008), “Women’s Education and Family Behavior: Trends in Marriage, Divorce and Fertility”, mimeo, Wharton University of Pennsylvania.

Lalive, Rafael och Josef Zweimüller (2008), “Estimating the Effect of Maximum Parental Leave Duration on Mothers' Subsequent Labor Market Careers”, mimeo, University of Lausanne.

Pettersson Lidbom Per och Peter Skogman Thoursie (2007), Does Child Spacing Affect Children's Outcomes? Evidence from a Swedish Reform”, mimeo, Stockholm University.